

REGERINGSKANSLIET

Kulturdepartementet

Kulturnät Sverige

för ökad tillgänglighet
till kulturen på Internet

Ds 1999:20

Innehåll

1 Inledning	5
2 Kulturnät Sverige – IT-utredningen	7
2.1 Kulturnätet som fundament för en samlad IT-strategi	7
2.2 Fullskaleförsök utan statliga åtaganden	9
3 Fullskaleförsöket inom IVA	11
3.1 Organisation och projektansvar	12
3.2 Finansiering	13
3.3 Syfte och målgrupp	13
3.4 Verksamheten	14
3.4.1 Webbplatsen	14
3.4.2 Rådgivning och kunskapsspridning	16
3.4.3 Information och marknadsföring	17
4 Utvärderingen av projektet	19
4.1 Utvärderarna	20
4.2 Uppdraget	21
4.3 Resultaten	22
4.3.1 Kulturnätet – en samhällstjänst	22
4.3.2 Kulturnät i andra länder	24
4.3.3 Verksamheten inom IVA	24

4.3.4 Rekommendationer inför framtiden	26
4.4 RMI-Berghselevernas synpunkter på webbplatsen	27
5 Ett permanent Kulturnät Sverige	29
5.1 <i>Förutsättningar och sammanhang</i>	29
5.1.1 Svenskarnas IT-användning	29
5.1.2 Samhällets informationsförsörjning	30
5.1.3 IT och kulturpolitiken – nationellt	32
5.1.4 IT och kulturpolitiken – internationellt	34
5.1.5 Finansieringskällor för kultur- och IT-relaterade utvecklingsprojekt	35
5.1.6 Uppbyggnaden av ett nationellt kulturnätverk	37
5.2 <i>Förslagen</i>	38
5.2.1 Sammanfattning	38
5.2.2 Kulturnät Sverige – ett statligt åtagande	39
5.2.3 Verksamhetens syfte och inriktning	41
5.2.4 Verksamheten permanentas inom Statens kulturråd	44
5.2.5 En referensgrupp tillsätts	46
5.2.6 Framtagning av redaktionell policy	47
5.2.7 Obligatoriskt deltagande	48

1 Inledning

I januari 1997 presenterade Kulturnät Sverige – IT-utredningen sitt slutbetänkande *IT i kulturens tjänst*. Här föreslogs att en samlade portal till svenska kulturwebbplatser på Internet, ett Kulturnät Sverige, skulle byggas upp. Utredaren bedömde att verksamheten borde komma igång så snabbt som möjligt, eftersom det under utredningstiden framkommit att det fanns en stor efterfrågan på råd och stöd om IT-användning från landets kulturproducenter.

I enlighet med utredarens förslag beslutade regeringen i mars 1997 att ge Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) i uppdrag att i projektform bygga upp och inledningsvis administrera Kulturnät Sverige. Stiftelsen för Kunskaps- och kompetensutveckling, Stiftelsen framtidens kultur och Riksbankens Jubileumsfond förklarade sig beredda att gemensamt finansiera verksamheten under uppbyggnadsåren 1997-1999. När fullskaleförsöket utvärderats skulle ett eventuellt statligt åtagande för Kulturnät Sverige övervägas.

Denna departementspromemoria rymmer sådana överväganden och mynnar ut i ett förslag om att staten fr.o.m. den 1 januari år 2000 skall finansiera Kulturnät Sveriges basverksamhet och att en permanent kulturnätsredaktion inrättas inom Statens kulturråd.

Promemorians förslag om verksamhetens organisatoriska hemvist, omfattning, inriktning och finansiering bygger på en samlad bedömning av organisatoriska och finansiella förutsättningar, erfarenheterna av fullskaleförsöket inom IVA samt resultaten av utvärderingen.

I promemorian föreslås att regeringen, efter remissbehandling under våren 1999, skall presentera ett förslag till permanent organisation och finansiering av Kulturnät Sverige i budgetpropositionen för år 2000 som läggs fram i september 1999.

2 Kultur nät Sverige – IT-utredningen

Regeringen bemyndigade den 26 oktober 1995 chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att utarbeta en samlad strategi för användning av informationsteknik vid myndigheter och institutioner inom kulturområdet. Utredaren skulle därvid lämna förslag om uppbyggnad av ett gemensamt kulturnät (dir. 1995:129).

Utredningen antog namnet Kultur nät Sverige – IT-utredningen (Ku 1995:03). Till särskild utredare utsågs docent Bi Puranen vid Institutet för framtidsstudier.

I juli 1996 presenterades delbetänkandet *Inför ett svenskt kulturnät – IT och framtiden inom kulturområdet (SOU 1996:110)* som innehöll en kartläggning av kulturinstitutionernas IT-användning, planerade IT-projekt och tekniska önskemål.

Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande *IT i kulturens tjänst (SOU 1997:14)* till kulturministern den 30 januari 1997. Betänkandet remissbehandlades under mars-juni 1997.

2.1 Kultur nätet som fundament för en samlad IT-strategi

I direktivet angavs att utredaren borde ta fram ett förslag till en strategi för att öka kulturinstitutionernas IT-användning. Dessutom skulle ett förslag till ett kulturnät presenteras.

Utredaren valde att lägga tyngdpunkten vid förslagen om uppbyggnaden av ett Kultur nät Sverige. Detta motiverades med att institutionerna hade alltför olika verksamheter, förutsättningar och

resurser för att kunna samlas kring en gemensam IT-strategi. En sådan kunde av nödvändighet endast innehålla principiellt hållna rekommendationer. Däremot skulle ett framtida Kulturnät Sverige kunna utgöra fundamentet för en samlad IT-strategi, eftersom institutionernas verksamheter och informationsresurser då skulle göras tillgängliga i ett sammanhang.

Utredaren slog fast att utgångspunkten för den samlade IT-strategin skulle vara att institutionerna bör använda sig av IT för att öka tillgängligheten till sina verksamheter och informationsresurser. Kulturnätets funktion i detta arbete skulle bli att erbjuda kulturinstitutionerna tillgång till en större publik och till ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Detta skulle leda till ökad IT-användning och större samverkan institutionerna emellan.

Utredaren föreslog att kulturnätet borde baseras på Internet-teknik och Internet-standarder, och att användningen av nätet i största möjliga utsträckning borde vara kostnadsfri.

Nätverkets främsta syfte skulle enligt utredaren vara att med hjälp av informationsteknik öka tillgängligheten till kulturinstitutionerna och kulturproducenterna så att allmänheten, forskare och olika kulturaktörer skulle ges utökade möjligheter att ta del av kulturarvet och den kultur som skapas i Sverige i dag. Kulturnätet skulle också kunna bidra till att vidga deltagandet i kulturlivet och stimulera det egna skapandet. Vidare skulle kommunikationen mellan kulturproducenter och publik öka, liksom samarbetet och erfarenhetsutbytet kulturinstitutionerna emellan. Målet skulle vara att så stora delar som möjligt av det svenska kulturarvet och kulturlivet skulle kunna nås från ett och samma ställe: Kulturnät Sveriges ingångssida på Internet.

Utredaren såg kulturarvsinstitutionerna som basen i ett blivande Kulturnät Sverige och konstaterade att arkiv, bibliotek och museer besitter enorma, oftast offentligt finansierade, informations- och kunskapsresurser som bör ges en vidare spridning. Men utredaren föreslog också att kulturnätet skulle inrymma kultur i vidaste mening och fungera som en plattform för subkulturer av olika slag.

Innehållet i kulturnätet skulle vara information om kultur, men också sökingångar till olika typer av kataloger och databaser,

kulturreytringar i form av ljud, text och bilder, virtuella utställningar, diskussionslistor och debattinlägg. Kulturnätet föreslogs också rymma en evenemangskalender och fungera som marknadsplats för beställning av biljetter, böcker, tidskrifter, cd, cd-rom m.m.

Eftersom innehållet skulle kunna sökas utan att användaren vet vilken institution eller kulturproducent som ansvarar för en viss verksamhet borde deltagarna i kulturnätet följa ett antal rekommendationer kring hur materialet skall presenteras. Dessa rekommendationer borde enligt betänkandet bl.a. vara att sidorna är försedda med indexeringsord, är läsbara med så många webb-läsare som möjligt, är skyddade mot manipulation, regelbundet uppdateras och är utformade med beaktande av upphovsrätt och funktionshinder för särskilda behov.

Utredaren föreslog att redaktionen skulle ge råd och stöd till de kulturproducenter som vill göra material digitalt tillgängligt på kulturnätet, bl.a. genom att utforma en handbok för utformning av webbtjänster. Redaktionen föreslogs också ansvara för kulturnätets ingångssida och gemensamma funktioner, t.ex. diskussionsgrupper och ett särskilt kulturforum i form av något liknande dagstidningarnas kultursidor i elektronisk form. Redaktionen skulle utses och ledas av en styrgrupp som också får ansvar för strategiska och ekonomiska frågor. Styrgruppen borde också utse flera referensgrupper.

2.2 Fullskaleförsök utan statliga åtaganden

Utredarens förslag till uppbyggnad av ett Kulturnät Sverige innebar inga ekonomiska åtaganden för staten. Under en inledande period om tre till fem år föreslogs att Kulturnät Sverige skulle drivas som ett fullskaleförsök med Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien som gemensam huvudman. Genom en sådan samverkan skulle

kulturnätet få tillgång till de båda akademiernas kompetens inom IT- respektive kulturområdet.

Anledningen till att en projektgrupp föreslogs som organisationsform var bl.a. att kulturnätet skulle vara ett tidsbegränsat försök och att projektformen möjliggjorde extern finansiering.

Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling, Stiftelsen framtidens kultur och Riksbankens Jubileumsfond var beredda att gemensamt finansiera ett tidsbegränsat fullskaleförsök.

Under denna försöksperiod skulle kulturnätets verksamhet noga följas och utvärderas så att beslut om inrättande av en eventuell permanent organisation med statligt stöd skulle fattas utifrån en väl dokumenterad verksamhet och på basis av en samhällsekonomisk analys.

Betänkandet IT i kulturens tjänst remissbehandlades våren 1997. Remissyttrandena finns tillgängliga i Kulturdepartementet (dnr.Ku96/209/RTV).

3 Fullskaleförsöket inom IVA

Kulturnät Sverige startade som ett tidsbegränsat projekt inom Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA) den 13 mars 1997. Verksamheten utformades enligt de förslag som presenterats i betänkandet *IT i kulturens tjänst* endast en och en halv månad tidigare – i månadsskiftet januari-februari 1997. Redan i juni samma år lades kulturnätets första hemsida ut på Internet.

Det gick med andra ord ovanligt snabbt från det att förslaget presenterats till att verksamheten kommit igång med full styrka. Förutsättningen för detta var att en hel del förberedelsearbete hade skett inom utredningssekretariatet. Bland annat hade en prototyp till webbplatsen redan tagits fram. Ensamutredaren hade under utredningstiden förhandlat fram intresse för att finansiera och driva ett fullskaleförsök utanför den statliga kulturinstitutionssfären. En annan faktor av betydelse för den snabba starten var att den nyinrättade redaktionens medlemmar arbetat inom utredningens sekretariat.

I och med att IVA och finansörerna var beredda att gå in i projektet omgående och betänkandets förslag inte förutsatte några ekonomiska åtaganden för staten fanns inga formella skäl att invänta resultatet av förslagens remittering.

Uppbyggnadsmodellens fördel var att framtida organisation och finansiering inte behövde övervägas förrän verksamheten utprovats och funnit sina former och utvärderingen av projektet visat att verksamheten utgjorde en viktig samhällsnytta.

3.1 Organisation och projektansvar

Regeringen beslutade den 13 mars 1997 att ge IVA uppdraget att i projektform bygga upp och inledningsvis administrera ett för kulturinstitutionerna gemensamt kulturnät, Kulturnät Sverige. Projektet skulle bedrivas i nära samarbete med Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien.

Regeringsbeslutet innebar att verksamheten skall bedrivas enligt de direktiv som lämnas av en särskild *styrgrupp*, som utses av chefen för Kulturdepartementet. Styrgruppen skall närmare ange verksamhetens projekt- och tidsplaner och får utse de referensgrupper som den finner lämpligt.

Chefen för Kulturdepartementet beslutade den 14 mars 1997 att inom Kulturdepartementet tillsätta en sådan styrgrupp. Gruppen – ledd av statssekreteraren i Kulturdepartementet. I gruppen ingår företrädare för kulturinstitutionerna, de tre finansierarna, de två akademierna samt fria kulturutövare. Totalt har gruppen 16 ledamöter. Styrgruppen möts cirka fyra gånger per år.

Styrgruppen har inom sig utsett ett arbetsutskott, kallat *projektstyrelsen*, som består av sex ledamöter som vid behov sammankallas mellan styrgruppens möten för att ta ställning i brådskande frågor.

Inom IVA har en projektgrupp inrättats som skall genomföra projektet och som tillsammans utgör *redaktionen* för Kulturnät Sverige. Redaktionen består i februari 1999 av sex personer – en projektledare, en redaktör, två biträdande redaktörer, en datatekniker och en jurist.

Till redaktionens hjälp har styrgruppen utsett ett *redaktionsråd*. Rådet består av 14 personer som arbetar med användningen av modern informationsteknik inom olika kulturområden. Rådet träffas cirka fyra gånger per år och är ett forum för diskussioner och idéutbyte om hur Kulturnät Sverige kan utvecklas.

För att kanalisera de bägge akademiernas kompetens till projektet har dessa gemensamt inrättat Kulturnät Sveriges *akademi-*

församling. Här ingår åtta ledamöter, hälften av dem från IVA och hälften från Vitterhetsakademien. Församlingen är rådgivande och träffas cirka fyra gånger per år.

3.2 Finansiering

Projektet finansieras av Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling (KK-stiftelsen), Stiftelsen framtidens kultur och Riksbankens Jubileumsfond.

Tillsammans har finansierarna beviljat ett anslag till verksamheten på 16,8 miljoner kronor för åren 1997, 1998 och 1999. Utslaget på de tre åren innebär detta att projektet har en budget på 5,6 miljoner kronor per år.

3.3 Syfte och målgrupp

Styrgruppen har beslutat att det främsta syftet med Kulturnät Sverige är att öka tillgängligheten till svensk kultur. Kulturnätets sidor på Internet kan liknas vid ett virtuellt bibliotek som skall erbjuda kulturinformation, kulturmaterial och kulturyttringar. Utgångspunkten är att materialet i så stor utsträckning som möjligt görs tillgängligt utan avgifter för användare och kulturproducenter.

Kulturnätet kan också bidra till att vidga deltagandet i kulturlivet och stimulera det egna skapandet. Vidare kan kommunikationen mellan kulturproducenter och publik öka, liksom samarbetet och erfarenhetsutbytet mellan verksamma i kultursverige.

Kulturnätet skall fungera som en mötesplats och en plattform för kultursverige. Kulturinstitutioner och andra kulturproducenter skall inspireras och uppmuntras till att utnyttja ny teknik men också bistås med råd och vägledning när de skall digitalisera material och göra det tillgängligt på Internet. Bildandet av regionala och lokala kulturnätverk skall understödjas och ett system för evenemangsinformation bör utvecklas.

Kulturnät Sverige skall, enligt styrgruppens beslut, kunna utnyttjas av en bred allmänhet, elever på olika utbildningsnivåer, forskare samt kulturutövare. Särskilda åtgärder bör vidtas för att kulturmaterialiet skall kunna användas av funktionshindrade och invandrare.

3.4 Verksamheten

3.4.1 Webbplatsen

Redaktionen för Kulturnät Sverige arbetar för att skapa en webbplats som till innehåll och form fungerar som en attraktiv och användarvänlig portal till svensk kultur på Internet. En central uppgift under projektets första år har varit att samla och sortera hemsidor med kulturinnehåll i en *länkkatalog*.

I februari 1999 innehöll katalogen cirka 2 700 länkar. Katalogen uppdateras varje vecka. Länkarna är sorterade i ämnesområden – Bibliotek, Konst, Dans, Musik etc. Dessa är i sin tur indelade i underkategorier. För att ta ett exempel rymmer ämnesområdet Musik bl.a. underkategorierna Dansbandsmusik, Folkmusik, HipHop & Soul, Körer och Opera.

Med hjälp av ett *sökverktyg* går det också att leta direkt efter det man är intresserad av i kulturnätets utbud av länkar.

I december 1998 kompletterades webbplatsen med en engelskspråkig version av länkkatalogen – *CultureNet Sweden* – som nås direkt från ingångssidan. Katalogen rymmer länkar till cirka 800 hemsidor med engelskspråkigt innehåll.

I länkservicen ingår också det som kallas *Veckans länk* – en hemsida som redaktionen tycker är särskilt värd att uppmärksamma. På webbplatsen finns också något som kallas *Slumplänk* som tar besökaren till en slumpvis utvald hemsida bland dem som kulturnätet länkar till samt en förteckning över de senast tillkomna hemsidorna, *Nya länkar*.

Kulturnät Sverige är öppet för kultur i bredaste bemärkelse. Alla, från stora statliga museer till enskilda konstnärer och förfat-

tare, är välkomna att registrera en webbplats i kulturnätet via det registreringsformulär som finns på hemsidan.

Redaktionen förbehåller sig dock rätten att bedöma alla registreringsanmälningar. Kraven är att hemsidan har ett kulturellt innehåll och att innehållet är lagligt. Redaktionen att länka till anonyma hemsidor, hemsidor som är under konstruktion, undersidor (i jämförelse med ingångssidor) och personliga hemsidor som inte innehåller eget kulturutövande.

Styrgruppen har utarbetat ett antal rekommendationer för kulturnätets deltagare som dock inte är att betrakta som krav. Dessa handlar t.ex. om respekten för juridiska och etiska regler, att tydligt ange avsändarens namn och adress, att använda sig av etablerade internetstandarder, att ange senaste uppdateringsdatum, att kostnadsfritt tillhandahålla material och att om vissa tjänster är avgiftsbelagda tydligt informera om detta samt att utforma materialet i enlighet med Hjälpmiddelsinstitutets råd och riktlinjer.

Kulturnät Sveriges webbplats innehåller förutom länkar till kulturhemsidor även andra informationstjänster och egenproducerat redaktionellt material.

K-nytt är en publikation som presenterar nyheter inom området kultur och IT. Innehållet uppdateras kontinuerligt – nyinkommet material läggs överst på sidan och äldre texter flyttas efterhand över till *Nyhetsarkivet*. *K-nytt* innehåller också en *Anslagstavla* som står öppen för kulturintresserade och verksamma i kultursverige som vill informera om lediga tjänster, nyutkomna rapporter, tävlingar, stipendier etc. *Virtuella utställningar* är en samling länkar till spännande utställningar på Internet. Under avdelningen *Diskussionsforum* erbjuds besökarna möjlighet att per e-post starta egna diskussionslistor i frågor som rör det svenska kulturlivet. Här finns också länkar till webbaserade diskussionsfora i kultursverige.

Webbplatsen innehåller även en avdelning för *juridisk vägledning* i frågor som rör elektronisk publicering av kulturmaterial. Här finns bl.a. information om upphovsrätt för digitala medier, datalagstiftning, straffrättsliga och yttrandefrihetsrättsliga frågor som rör Internet samt litteraturtips, länkar och lagtexter. Besökaren

kan också e-posta egna frågor till kulturnätets jurist samt ta del av tidigare besvarade frågor.

Skapa en hemsida är en vägledning till hur man skapar och publicerar webbplatser.

Under avdelningen *Pengar* ger redaktionen tips om hur och var man kan ansöka om medel för att digitalisera kulturmaterial och göra hemsidor.

Besöksstatistiken uppvisar en variation det senaste året från en toppnotering på 700 besök per dag i februari 1998 (i samband med en annonskampanj), ned till 400 i augusti 1998, för att öka under hösten till 530 besök per dag i december 1998 och i februari 1999 vara uppe i cirka 650 besök per dag. Trenden under det senaste halvåret är alltså en långsam men stadig ökning.

3.4.2 Rådgivning och kunskapsspridning

En stor del av kulturnätredaktionens dagliga arbete går åt till att ge kulturinstitutioner och andra kulturproducenter råd och stöd i frågor som rör digitalisering av material och elektronisk publicering.

Den innehållsliga och tekniska rådgivningen handlar t.ex. om hur man lägger upp en länk från kulturnätet, skapar och lägger ut hemsidor, använder metadata (inskrivning av dolda nyckelord om webbplatsens innehåll som underlättar sökningen) och anmäler sig till olika sökmotorer. Redaktionen tipsar också om webbaserade hemsidesskolor, olika multimedieutbildningar och webbhotell. Inom redaktionen finns, som framgått tidigare, en heltidsanställd jurist som ger kostnadsfri rådgivning i frågor som rör upphovsrätt etc. I månadsskiftet april 1999 ger redaktionen ut en omfattande juridisk vägledning om elektronisk publicering som dels kommer att publiceras i bokform och dels i elektronisk form på webbplatsen.

För att inspirera kultursverige till ökad IT-användning medverkar redaktionen vid konferenser, seminarier och utbildningar. All medverkan sker utan ersättning.

Redaktionen arrangerar *inspirationsdagar* runt om i Sverige för kulturproducenter som vill veta mer om hur den nya tekniken kan användas och vilken nytta de kan ha av den. I februari 1999 hade

alla län utom tre antingen haft eller uttalat intresse för sådana inspirationsdagar. I mars 1999 arrangerar redaktionen en särskild inspirationsdag för de statliga kulturinstitutionerna.

Redaktionen ger, genom rådgivning och utbildning, *stöd till lokala och regionala kulturnätverk*. Som ett led i arbetet håller Kulturnät Sverige i samarbete med myndigheter och organisationer i Gävleborgs län på att utveckla ett *evenemangskalendersystem* som fr.o.m. våren 1999 kostnadsfritt kommer att erbjudas kulturnätverken.

Redaktionen medverkar också i olika referensgrupper inom kultur- och IT-området och samarbetar med den informella s.k. ABM-gruppen med att utbyta erfarenheter och öka IT-kompetensen bland anställda vid arkiv, bibliotek och museer. Kulturnätet deltar också i ett samarbete mellan de nordiska ländernas nationella kulturnätverk som ekonomiskt stöds av Nordiska ministerrådet.

3.4.3 Information och marknadsföring

Kulturnät Sveriges redaktion arbetar via olika kanaler för att sprida kännedom om webbplatsen och därigenom nå en större publik. Detta sker bl.a. genom medverkan i möten, mässor och seminarier. Projektet har tagit fram broschyrer, foldrar och gratisvykort som funnits utställda i kortställ på restauranger i ett femtiotal svenska städer. Musmattor, t-shirts och affischer med kulturnätets logotyp har tagits fram och distribuerats till kulturinstitutioner och seminariedeltagare.

Projektet har annonserat på Internet, i dagstidningar, fackpress och kulturtidskrifter samt på affischtavlor i centrala Stockholm.

Redaktionen har anmält Kulturnät Sverige till ett flertal sökmotorer och arbetar för att få viktiga webbplatser att länka till kulturnätet. I slutet av februari 1999 fanns länkar till Kulturnät Sverige inlagda på närmare 700 hemsidor.

Pressmeddelanden har skickats ut. Redaktionen har också nyligen börjat producera ett nyhetsbrev som distribueras via e-post och innehåller nyheter om kulturnätet och andra kultur- och IT-relaterade frågor.

Hösten 1998 anlidade kulturnätet elever vid marknadsförings-skolan RMI-Berghs i Stockholm för att göra en kritisk studie av projektets marknadsföringsstrategi samt utarbeta en marknadsplan och en reklamplan. Elevernas rapporter rymmer även synpunkter på webbplatsens struktur, design och innehåll.

4 Utvärderingen av projektet

Styrgruppen för Kulturnät Sverige gav i maj 1998 tre utländska personer verksamma inom kultur- och IT-fältet i uppdrag att utvärdera kulturnätsprojektet inom IVA. Utvärderingens resultat skulle ingå i underlaget för beslut om en eventuell permanentning av verksamheten i statlig regi.

Orsaken till att man valde att söka utvärderarna utanför landets gränser var att flertalet av de personer som är aktiva inom IT- och kulturområdet i Sverige på olika sätt redan varit inblandade i arbetet med Kulturnät Sverige, antingen i utredningen eller projektet. Tre utländska utvärderare skulle kunna se på verksamheten med nya ögon.

Utvärderarnas sakområdeskompetens i kombination med att de inte hade bindningar till projektet var fördelar som ansågs överväga deras, av naturliga skäl, begränsade insyn i svenska förhållanden. Förslag till framtida organisation och finansiering har utarbetats inom Kulturdepartementet med utvärderingens bedömning av verksamhetens relevans, innehåll och funktioner som ett viktigt underlag.

Ett kompletterande underlag för bedömningen av Kulturnät Sveriges verksamhet utgör de marknads- och reklamplaner som tagits fram av elever vid marknadsföringsskolan RMI-Berghs i Stockholm på uppdrag av styrgruppen. Dessa innehåller utvärderande delar, med synpunkter på webbplatsens användning, struktur och innehåll, som kortfattat redovisas i slutet av kapitlet.

4.1 Utvärderarna

Uppdraget att utvärdera Kulturnät Sverige gick till Jostein H. Hauge, Norge, Margaret Hedstrom, USA, och George Mallen, Storbritannien – som var och en har specialkompetens inom olika IT- och kulturrelaterade sakområden.

Jostein H. Hauge arbetar som projektledare vid Bergens universitet, är lingvist och har medverkat i ett flertal internationella projekt som rör språk, bibliotek och teknologi. Hauge fick 1996 i uppdrag av det norska kulturdepartementet att ta fram ett förslag till den norska motsvarigheten till Kulturnät Sverige, nämligen Kulturnät Norge. Hauge har engagerat sig i Nordiska ministerrådets arbete för att etablera kontakt mellan de olika nordiska kulturnäten. Han arbetar med att utveckla ett nationellt system för forskningsdokumentation med anknytning till de norska universitetsbibliotekens databas.

Margaret Hedstrom är Associate Professor vid School of Information vid University of Michigan, USA. Hon undervisar och forskar inom området arkiv- och registerhantering. Hennes specialområden är digitalt bevarande, online-tillgång till arkiv samt den elektroniska kommunikationens inverkan på organisationer. Hedstrom är en i internationella sammanhang ofta anlitad föreläsare och har haft flera uppdrag i Sverige, bl.a. har hon hållit seminarier för olika kulturinstitutioner i ämnet digitalt bevarande och digital information.

George Mallen är verksam i London och Managing Director för System Simulation Ltd, ett mjukvaruföretag specialiserat på multimediala informationshanteringssystem med bl.a. British Museum och National Gallery som uppdragsgivare. Mallen är involverad i det arbete som bedrivs inom CIMI (the consortium for the Computer Interchange of Museum Information). Han är direktör för Business Futures Network Ltd som ger råd till företag och institutioner om IT-utvecklingsstrategier. Mallen medverkar också

som artikelförfattare i olika tidskrifter i ämnen som rör datoranvändning.

4.2 Uppdraget

I det uppdrag utvärderarna fick av styrgruppen ingick bl.a. att bedöma kulturnätets relevans avseende funktion och innehåll. En jämförelse skulle göras med liknande verksamheter i andra länder. Rapporten skulle innehålla en utvärdering av projektets upplägg, organisation, genomförande, ekonomi och marknadsföring.

Webbplatsens upplägg, struktur, design samt valet av tekniska lösningar och standarder skulle analyseras liksom webbplatsens informationsinnehåll, representativitet, kvalitet, aktualitet och användningsfrekvens. Uppnådda spridningseffekter, tillgänglighet, människors möjlighet till åtkomst samt villkor för medverkan i kulturnätet skulle också belysas.

Syftet med utvärderingen var dels att utvärdera den pågående verksamheten inom projektet, dels att med utvärderingen som grund ge rekommendationer för framtida verksamhet efter projektidens slut.

Utvärderarna träffades i Stockholm i juni 1998, då redaktionen och olika intressenter i projektet intervjuades, i London i september 1998, då ett antal kompletterande intervjuer med delaktiga i kulturnätet gjordes, samt i Norge i november 1998. Däremellan hölls kontakt via telefon, e-post etc.

Vid en workshop med styrgrupp, redaktionsråd, akademiförsamling och andra särskilt inbjudna i slutet av november 1998 presenterades och diskuterades utvärderarnas preliminära resultat. Slutrapporten, Evaluation report on CultureNet Sweden, levererades till styrgruppen i februari 1999.

4.3 Resultaten

4.3.1 Kulturnätet – en samhällstjänst

Utvärderarna konstaterar i sin slutrapport att ett nationellt kulturnätverk på Internet utgör en viktig komponent i Sveriges digitala infrastruktur. Kulturnät Sverige är en samhällstjänst som bör stå till medborgarnas förfogande utan kostnad. Verksamheten bör finansieras med statliga medel.

Utvärderarna menar att kulturen – av sociala, politiska och ekonomiska skäl – kommit att placeras högt upp på den politiska dagordningen i Sverige och många andra länder. Kulturen betraktas i dag som en viktig faktor för socialt välstånd och starka ekonomier. Den här utvecklingen gör att förekomsten av ett nationellt kulturnätverk är mer betydelsefullt än någonsin för det svenska samhället.

Utvärderarna tar också fasta på att den snabbt ökande användningen av IT och Internet, framför allt i Sverige, talar för en fortsättning och utbyggnad av verksamheter som Kulturnät Sverige.

Kulturnätet kan, enligt utvärderarna, bli ett kraftfullt medel i strävandena att uppnå de långsiktiga kulturpolitiska målen, antagna av riksdagen hösten 1996 (prop. 1996/97:3, bet.1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). I rapporten redovisas kulturnätets funktion mot vart och ett av dessa sju nationella mål.

Mål 1: Värna ytandefriheten och skapa reella förutsättningar för alla att använda den. Ett kulturnätverk gör det möjligt för medborgarna att utforska källor till kunskap och upplevelser, att delta i eller ta initiativ till diskussionsforum och att publicera eget material på Internet. Genom att bistå sina användare med råd och service om internetbaserad kulturell produktion, upphovsrätt etc. lämnas ett betydelsefullt bidrag till att säkerställa att alla får samma tillgång till de nätbaserade resurserna i informationssamhället.

Mål 2: Verka för att alla får möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande. Det grundläggande syftet med ett nationellt kulturnätverk är att förse alla som

är intresserade med en kostnadsfri kanal för kulturell kommunikation samt att använda sig av Internet för att väsentligt öka tillgängligheten till de kulturella skatterna inom svenska kulturinstitutioner samt institutioner och kulturella samfund i andra länder.

Mål 3: Främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet och därigenom motverka kommersialismens negativa verkningar. Internets enorma kapacitet och det stora antalet användare i Sverige skapar förutsättningar för en kontinuerlig utveckling och breddning av kulturinnehållet på Kulturnät Sverige. Detta omfattar en bred variation av både traditionella och experimentella kulturella former och tillåter olika kulturella och etniska grupper och grupper med speciella behov att delta.

Mål 4: Ge kulturen förutsättningar att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället. Ett nationellt kulturnätverk kan bilda en plattform för interaktion mellan kulturproducenter och kulturkonsumenter genom online-kommunikation om kulturella uttrycksformer och ämnen. Förbättrad överföringskapacitet, nya multimedier och kreativa virtuella former skapar förutsättningar nya konstformer på Internet och möjliggör interaktion i realtid med internetpubliken. Genom att vara en vägvisare till nya konstformer kan ett kulturnät attrahera en yngre publik och, förhoppningsvis, bygga en bro mellan den yngre generationen och de mer traditionella formerna av svensk kultur.

Mål 5: Bevara och bruka kulturarvet. Genom digitalisering kan institutionerna göra sina samlingar tillgängliga för allmänheten. I framtiden kommer institutionerna att ha fler besökare via Internet än personliga besökare. Ett kulturnät kan sprida kännedom om och förmedla dessa tjänster.

Mål 6: Främja bildningssträvandena. Ett av de centrala användningsområdena för ett kulturnät är skola och utbildning. Samarbete kan sökas med andra närbesläktade informationsförsörjare såsom Skoldatanätet och Kungliga biblioteket för att samordna och komplettera utbudet för att möta utbildningssektorns behov.

Mål 7: Främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet. Internet saknar gränser och är i dag en av de mest kraftfulla förmedlarna av internationella kontakter och

samarbeten. Därför är ett svenskt kulturnätverk att betrakta som en del av ett globalt digitalt nätverk för kulturutbyte. På ett icke kommersiellt kulturnät kan digitala mötesplatser för olika kulturer skapas.

4.3.2 Kulturnät i andra länder

Utvärderarnas jämförelse mellan Kulturnät Sverige och nationella kulturnätverk i andra länder – Danmark, Norge, Finland, Island, Australien, Österrike, Kanada, Egypten, Frankrike och Mexico – visar att den dominerande modellen är att kulturnäten har en statlig finansiering, en redaktion placerad inom en statlig kulturinstitution samt en styrgrupp med representanter för olika kultursektorer och individer med specialkompetens.

Syfte och verksamhetens inriktning konstateras också överensstämma förvånansvärt väl i de olika länderna. De gemensamma målen för nästan samtliga jämförda kulturnät är att göra den nationella kulturen tillgängligare för medborgarna, stödja IT-användningen inom kultursektorn, samordna kulturinstitutionernas insatser och uppmuntra till eget skapande.

Kärnan i kulturnätens aktiviteter utgörs av kulturlänksservice, evenemangskalendrar, utbildningsinformation för kulturarbetare, värdskap för webbsidor för individer och organisationer som inte har för avsikt att utveckla egna webbplatser samt rådgivning vid webbplatsutveckling.

4.3.3 Verksamheten inom IVA

Utvärderarnas sammanfattande utlåtande är att Kulturnät Sverige har gjort en fantastisk start och kommit mycket långt under sina första tolv månader.

Enligt utvärderarnas bedömning har projektets placering inom IVA bidragit till framgången. Även den delade finansieringen har spelat en betydande roll för projektets självständighet.

Utvärderarna bedömer att projektets främsta insats är skapandet av en webbplats med cirka 2 500 länkar till svenska kulturtillgångar. Antalet kulturlänkar ökar snabbt. Inom vissa ämnesområden utgör kulturnätet den mest täckande och välorganiserade källa som finns tillgänglig.

Kulturnät Sveriges val att organisera länkarna enbart utifrån ämnesinnehåll ifrågasätts av utvärderarna. Bättre sökresultat skulle uppnås om länkarna även sorterades utifrån tänkt målgrupp, t.ex. barn och ungdomar, och om kombinerade sökningar av t.ex. ämne, region och åldersgrupp gjordes möjliga (t.ex. skulle man kunna söka på *film för barn*).

Hemsidan beskrivs som användarvänlig med en design som är enkel och effektiv.

Marknadsföringen anses ha lett till ökad kännedom och användning av webbplatsen.

Flytten av webbplatsen från ett webbhotell till IVA:s egen server i september 1998 innebar en förenklad och effektivare hantering där redaktionen fick bättre kontroll över underhållet.

Den senaste tillgängliga besöksstatistiken för utvärderarnas rapport var den från december 1998 då webbplatsen hade cirka 530 besök per dag. Utvärderarna konstaterar att användningen av Kulturnät Sveriges tjänster inte har motsvarat förväntningarna, trots satsningen på användarvänlighet och marknadsföring. De menar dock att projektet är alltför nytt för att det skall gå att dra några definitiva slutsatser utifrån besöksstatistiken. Erfarenheter från andra länder visar att uppbyggnaden av ett kulturnät är ett långsiktigt projekt. Besöksantalet ligger dessutom i nivå med andra nationella kulturnätverk. Utvärderarna utgår ifrån att ett utökat innehåll och förbättrade söksystem kommer att ge en snabb ökning av besöksantalet, speciellt om det nya innehållet tas fram utifrån det som skolorna efterfrågar eller utifrån andra stora potentiella användargrupperns behov.

Utvärderarna ger sitt stöd till att den evenemangskalender som är under framtagning skall erbjudas kostnadsfritt till lokala och regionala kulturmyndigheter. Att uppdatera kalendern centralt, inom

kulturnätsredaktionen, skulle vara en alltför personalkrävande uppgift för en liten redaktion.

Vidare konstaterar utvärderarna att kulturnätets juridiska tjänster varit efterfrågade. Vid en internationell jämförelse har det svenska kulturnätet en av de mest utbyggda juridiska rådgivningstjänsterna genom information på webbplatsen, telefonrådgivning och seminarier. Den tekniska informationen är mindre komplett. Utvärderarna konstaterar med tillfredsställelse att en guide till teknisk framtagning av webbplatser håller på att arbetas fram inom projektet.

Redaktionen ger genom regionala inspirationsdagar och rådgivningsservice ett gott stöd till de som vill ta fram egna webbplatser.

4.3.4 Rekommendationer inför framtiden

Utvärderarna avslutar sin rapport med att komplettera utvärderingsresultaten med rekommendationer om vad som bör hända med verksamheten efter projektidens slut:

”Vår huvudsakliga rekommendation är att en andra fas av Kulturnät Sveriges utveckling bör planeras och finansieras av den svenska regeringen.”

Innan denna andra fas kan ta sin start rekommenderar utvärderarna att projektet får finnas kvar inom IVA med nuvarande finansiering ytterligare ett år. År 2000 skall användas till förberedelser för övergången till en ny organisation år 2001.

Från år 2001 föreslår utvärderarna att Kulturnät Sverige drivs i statlig regi och med statlig finansiering. De bedömer att verksamheten är en samhällstjänst som skall vara gratis för användarna.

Kulturnätets uppdrag föreslås utökas till att omfatta bl.a. utvecklingen av egna databaser med kulturinnehåll, utveckling av s.k. intelligenta innehållskataloger som automatiskt sänder ut nytt material till användare vars intressen blivit kända genom tidigare bruk av webbtjänsten, annan teknikutveckling som ökar tillgängligheten till kulturmaterial på nätet såsom databasteknik för sökning och metadatastandarder, skapandet av plattformar för olika

användargrupperns behov såsom barn och studerande samt personer med funktionshinder, medverkan i nationella och europeiska samarbetsprojekt för utveckling av olika kulturnätskoncept samt samverkan med andra kring möjligheterna att skapa nya arbetstillfällen utifrån de tjänster som kulturnätet erbjuder.

Utvärderarna rekommenderar en årlig budget för verksamheten på 30 miljoner kronor, vilket skulle innebära en ökning med drygt 500 procent jämfört de årliga medel som står till projektets förfogande inom fullskaleförsöket.

Utvärderarna anser att en expansion i denna omfattning motiveras av att Sverige – i den sociala, ekonomiska och politiska kontexten – har behov av en stor och resursstark organisation som är utrustad för att utveckla och förstärka landets kulturella infrastruktur. Dessutom framhåller utvärderarna att 30 miljoner kronor är en mycket liten del av de statliga utgifterna för kultur och IT.

4.4 RMI-Berghselevernas synpunkter på webbplatsen

Två grupper av studerande vid marknadsföringsskolan RMI-Berghs i Stockholm arbetade under hösten 1998, på beställning av styrgruppen för kulturnätet, fram reklam- och marknadsföringsplaner för projektet. Rapporterna presenterades i december 1998 och innehåller, förutom konkreta förslag till hur marknadsföringen kan förbättras, bedömningar av webbplatsens struktur, design och innehåll. Elevernas synpunkter kan ses som ett kompletterande utvärderingsbidrag från några företrädare för den unga IT-generationen.

Elevernas rekommendationer för hur webbplatsen skall attrahera fler besökare än i dag kan sammanfattas i följande punkter:

- Tona ned den stela, finkulturella, intellektuella och elitistiska framtoningen.

- Avgränsa inte länkurvalet till traditionell kultur, skapa fler ämneskategorier och länkar till samtida kultur och populärkultur.
- Anpassa i högre utsträckning innehåll, framtoning och design efter yngre användares intressen, behov och förutsättningar eftersom yngre människor oftast har en större tillgång till tekniken och kunskapen som krävs för att söka information på Internet.
- Säkerställ att de länkar som ingår håller hög innehållslig kvalitet och är aktuella, samt att denna trovärdighet präglar innehållet i *alla* ämneskategorier, vare sig det rör sig om hip-hop eller Kafka.
- Utveckla webbplatsens design, gör ingångssidan mer spännande och levande, utnyttja de presentationsmöjligheter som internetmediet erbjuder.

Elevarbetena var framtagna av Erik Hjalmarsson, Jenny Kästel, Christoffer Petersson, Anders Holmberg och Robert Howing.

5 Ett permanent Kulturnät Sverige

I detta avslutande kapitel redovisas förslag till utformningen av ett permanent Kulturnät Sverige från år 2000. Inledningsvis beskrivs kortfattat förslagets förutsättningar och det sammanhang i vilket kulturnätet etableras.

5.1 Förutsättningar och sammanhang

5.1.1 IT-användningen i Sverige

Den moderna informationstekniken utgör en väsentlig del av infrastrukturen för information och kommunikation. Sverige är ett av de länder där tillgång och innehav av persondatorer och Internet ligger allra högst – och ökningen fortsätter i snabb takt. Enligt resultaten av en helt färsk undersökning från Nordicom vid Göteborgs universitet – Mediebarometern 1998 – hade 50 procent av befolkningen i åldern 9-79 år tillgång till persondator i hemmet 1998, jämfört med 42 procent året innan. Beträffande Internet är den snabba ökningen än mer slående – 31 procent av befolkningen i samma åldersgrupp hade tillgång till Internet hemma 1998 jämfört med 17 procent 1997.

Tar man steget utanför hemmet och tittar på den totala tillgången till Internet, såväl hemma som i skolan eller på arbetet, visar en studie utförd hösten 1998 på beställning av Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA) att 56 procent av Sveriges befolkning hade tillgång till Internet.

En helt nyligen utförd mätning av företaget Sifo Interactive Media visar att 44 procent av befolkningen i Sverige i åldern 12-79 år surfade på World Wide Web under januari 1999. Det innebär en ökning med 30 procent under de senaste tolv månaderna.

Parallellt med att tillgången till och användningen av Internet ökar växer intresset från myndigheter, organisationer, företag etc. att använda sig av Internet som kanal för erbjudande av tjänster till allmänheten. Antalet webbplatser har ökat explosionsartat under senare år. Kungliga Biblioteket hittade vid en genomsökning av den svenska delen av Internet 41 600 webbplatser år 1998 jämfört med 27 000 webbplatser 1997.

Ett tydligt tecken på det stora intresset för Internet som kanal för att nå ut till allmänheten visar reklamstatistiken. Enligt Institutet för reklam- och mediestatistik uppgick de svenska företagens investeringar i annonsering på Internet under 1998 till 207 miljoner kronor, vilket är en ökning med drygt 230 procent jämfört med året innan.

5.1.2 Samhällets informationsförsörjning

Den snabba ökningen av tillgång och användning av persondatorer och Internet i Sverige aktualiserar behovet av att myndigheterna utnyttjar Internet som kanal för informationsspridning till medborgarna.

Utgångspunkten för regeringens IT-politik är den nationella IT-strategi som formulerades i den s.k. IT-propositionen våren 1996 (prop. 1995/96:125).

Tre prioriterade insatsområden identifierades – rättsordningen, utbildningen och samhällets informationsförsörjning. Det tredje insatsområdets mål är att utforma en väl fungerande infrastruktur för samhällets informationsförsörjning som ger hög tillgänglighet till basinformation och som verkar tillväxtbefrämjande:

”För att IT skall bli en verklig drivkraft för tillväxt och välbefinnande och samtidigt komma alla i samhället till del ställs höga krav på samhällets informationsförsörjning. Informationsvägarna måste vara korta och lätta att förstå och följa. Den information

och de kunskaper som byggts upp genom gemensamma ansträngningar skall också vara en gemensam tillgång och kunna användas till största möjliga nytta för landet och medborgarna.” (Prop.1995/96:125, s 20)

För att lyckas nå ut med samhällsinformationen via Internet måste myndigheterna beakta mediets specifika karaktär.

Ett av de främsta kännetecknen för Internet som medieform är interaktiviteten – att användningen i större utsträckning än vad gäller traditionella medier kan anpassas efter individuella behov och val. Det handlar om en frigörelse från beroendet av tid och rum. Hittills okända möjligheter har öppnats för att hämta hem den information man önskar, när helst man vill och var man än befinner sig.

I det interaktiva internetmediet sker inhämtningen av information på mottagarens villkor. Detta skapar ett konsumtionsmönster präglad av otålighet, snabbhet och otrohet mot informationskällan som i jämförelse med annan publicering ställer extra höga krav på informationens användarvänlighet, struktur, grafiska paketering etc.

Att Internet inte känner några utrymmesmässiga begränsningar är ett annat viktigt kännetecken. I takt med att informationsmängden växer ökar behovet av hjälp att sortera innehållet för att hitta fram till det man söker. Samhällets skyldighet när det gäller att försörja medborgarna med den information och de kunskaper som byggts upp med offentliga medel stannar inte vid att myndigheterna var och en för sig lägger upp hemsidor. Internets konstruktion är sådan att det krävs samlande och katalogiserande insatser för att göra informationen tillgänglig i ordets egentliga bemärkelse.

Internet kan idag liknas vid ett gigantiskt bibliotek med enorma mängder information – utan någon ordning och där volymerna kastats ut på hyllorna huller om buller.

För att bringa ordning i detta kaos och hjälpa användarna att hitta önskad information har olika söktjänster utvecklats. Dels finns det söktjänster (t.ex. AltaVista), som med robotteknik samlar in och läser av innehållet på alla servrar. Dels finns manuellt framtagna söktjänster (t.ex. Yahoo) där webbsidor samlas, logiskt katalogiseras och förses med sökord. I takt med att innehållet växer på

Internet utvecklas fler och fler portaler med manuell sortering av länkar inom särskilda ämnesområden, såsom t.ex. Sverige Direkt, Miljödatanätet och Kulturnät Sverige.

Att få över 100 000 träffar när man söker på ordet *bibliotek*, vilket händer om man väljer svenska AltaVista är till liten hjälp för den som inte har obegränsat med tid och tålamod. Uppsöker man däremot en portal som Kulturnät Sverige får man en alfabetisk lista med drygt 300 länkar – de svenska bibliotekens ingångssidor i alfabetisk ordning samt ett antal speciellt utvalda övriga länkar av intresse, såsom t.ex. Fråga biblioteket – en virtuell frågetjänst i samarbete mellan folkbibliotek. Via en portal som Kulturnät Sverige kan den bibliotekintresserade dessutom välja att söka sig fram via ämnesrubriken *Bibliotek* i länkkatalogen, och därefter söka i underkategorierna *Folkbibliotek*, *Länsbibliotek*, *Skolbibliotek*, *Specialbibliotek*, *Universitetsbibliotek* och *Biblioteksrelaterade länkar*.

5.1.3 IT och kulturpolitiken – nationellt

Utnyttjandet av ny informationsteknik och Internet som kanal för att nå ut till allmänheten är viktigt inom svensk kulturpolitik.

I IT-propositionen från 1996 (prop. 1995/96:125) presenterade regeringen ett handlingsprogram för att bredda och utveckla IT-användningen inom olika samhällssektorer. På kulturområdet konstaterades att IT kan utnyttjas för att bevara, sprida och utveckla vår kultur, vårt språk och vår identitet. Med IT kan allmänhetens tillgång till vårt kulturarv och till den samtida konsten öka. IT kan även bidra till att utveckla nya konstnärliga uttrycksformer samt underlätta distribution av svenska kulturprodukter.

Målen för den nationella kulturpolitiken beslutades av riksdagen hösten 1996 (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Ett av dessa, det så kallade jämlikhetsmålet, är att öka tillgängligheten till kulturen, ge alla möjlighet till delaktighet i kulturlivet och till kulturupplevelser samt till eget skapande. I propositionen *Kulturpolitik* (prop. 1996/97:3) som låg till grund för riksdagsbeslutet skriver regeringen bl.a. att kulturpolitiken skall

främja ett rikt kulturutbud i hela landet och skapa möjligheter för kulturutbyte mellan olika regioner. Alla skall ha möjlighet att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande oberoende av var de bor. Statliga kulturinstitutioner med nationella åtagande måste bli tillgängliga för människor i hela landet. IT:s betydelse poängteras:

”Den nya informationstekniken bör utnyttjas för att göra kulturen tillgänglig oberoende av avstånd i tid och rum.”

Regeringen har vidtagit ett flertal åtgärder för att åstadkomma detta. Utredningsuppdraget som ledde fram till fullskaleförsöket med Kulturnät Sverige var ett sådant initiativ. Ett annat exempel är Sesamprojektet under åren 1995-1998. Projektet syftade till att skapa bättre förutsättningar för ett långsiktigt bevarande av kulturarvet och ökad tillgänglighet till museernas och arkivens samlingar, bland annat genom digitalisering. Ytterligare ett exempel är satsningen Kulturarvs-IT som inleds år 1999. Åtgärden, som beräknas bereda 240 personer med arbetshandikapp arbete med lönebidrag, syftar till att öka tillgängligheten till kulturarvet genom digital bearbetning av foto-, arkiv- och föremålssamlingarna hos de centrala kulturarvsinstitutionerna.

En annan viktig insats för att öka IT-användningen är det statliga stödet till museers och biblioteks fasta uppkoppling mot universitetsdatanätet Sunet. Ytterligare ett initiativ är satsningen under åren 1998-2000 på totalt 30 miljoner kronor som Kulturrådet fördelar till utvecklingsprojekt, främst i stödområdena, där bland annat IT används för att öka tillgängligheten till kulturutbudet och det gemensamma kulturarvet. I budgetpropositionen för 1999 skriver regeringen att den snabba utvecklingen inom IT-området kommer att ställa ökade krav bl.a. på Kulturrådets bidragsgivning till de olika konstområdena. Ytterligare ett exempel på regeringens insatser är ett bidrag på fem miljoner kronor till Malmö högskola hösten 1998 för utvecklandet av en ny form av utbildningar som kombinerar det konstnärliga området med den nya tekniken.

I de kulturpolitiska jämlikhetsträvandena är satsningar riktade mot barn och ungdomar prioriterade. I propositionen *Kulturpolitik* skriver regeringen bland annat att ”Förutsättningen för kulturell jämlikhet skapas hos den unga människan”. Eftersom Internet

kommer att vara ett viktigt och naturligt kommunikations- och informationsmedium för det uppväxande släktet ställer denna kulturpolitiska prioritering krav på att kulturinstitutionerna använder sig av Internet som kanal.

Redan i dag har ungdomar i högre utsträckning än äldre tillgång till Internet. I en rapport som Statskontoret gav ut 1998 redovisas att 23 procent av alla som har tillgång till Internet är studerande, medan de studerande bara utgör 12 procent av befolkningen. I takt med satsningar på IT i skolan kommer denna trend att hålla i sig och förstärkas. Ett exempel på en nyligen initierad åtgärd är de 1,5 miljarder kronor som avsätts under åren 1999-2001 för att bland annat skapa förutsättningar för alla skolor att få en snabb internetanslutning och kunna använda Internet som ett pedagogiskt verktyg i utbildningen.

En annan viktig jämlikhetsaspekt på Internet är den viktiga funktion detta medium kan fylla för personer som på grund av olika funktionshinder har svårt att uppsöka kulturinstitutioner och annat kulturutbud.

5.1.4 IT och kulturpolitiken – internationellt

Informationsteknikens betydelse på kulturområdet uppmärksammas även i det internationella samarbetet. Inom EU, Europarådet och Nordiska Ministerrådet tas en rad initiativ till internationellt samarbete i frågor som rör kulturlivets IT-användning.

Inom *Europarådet* enades statsministrarna i de 40 medlemsstaterna i oktober 1997 om att IT skall vara ett prioriterat område inom den europeiska kulturpolitiken. En handlingsplan inom kultur och IT-området håller på att tas fram.

Inom *EU* står frågan om utökad integration mellan medlemstaterna genom IT-baserad kulturell kommunikation högt upp på dagordningen. I mars 1999 inbjöd det tyska ordförandeskapet till ett seminarium vars syfte var att lägga grunden till ett samarbete kring en gemensam europeisk kulturserver, ett Kulturnät Europa. Vid mötet konstaterades att de nordiska länderna kommit långt i arbetet med nationella kulturnät och därför skulle ha mycket att bidra med i

det fortsatta arbetet. Inom EU:s femte ramprogram, som beslutades av ministerrådet i december 1998, finns IT-projektmedel avsatta för bibliotek, museer och arkiv inom det så kallade IST-programmet (Information Society Technologies). Vid sidan av detta program presenterade EU-kommissionen i maj 1998 ett förslag till nytt Kulturramprogram för perioden 2000-2004. Enligt förslaget kommer stöd bl.a. att utgå till projekt som främjar skapandet av multimedieprodukter som gör den europeiska kulturen synligare och mer tillgänglig samt projekt som främjar spridningen över gränserna av kulturevenemang med hjälp av IT.

Inom *Nordiska ministerrådet* finns en särskild arbetsgrupp för kultur och IT-frågor som skall främja det nordiska kultursamarbetet med hjälp av ny informationsteknik. Gruppen skall särskilt inrikta sina insatser på att koordinera och utveckla en nordisk dimension i arbetet med att bygga upp elektroniska kulturnät i de olika medlemsländerna. Arbetsgruppens senaste satsning var att finansiera en konferens för de nordiska kulturnätverken i Stockholm i november 1998. Kulturnät Sverige stod som arrangör.

5.1.5 Finansieringskällor för kultur- och IT-relaterade utvecklingsprojekt

För kulturproducenter, såväl inom det offentliga som det fria kulturlivet, finns i dag ett flertal källor för att ansöka om medel till IT-relaterade utvecklingsprojekt. Vid sidan om de statliga bidragsfördelande myndigheterna, som Konstnärsnämnden och Kulturrådet, finns projektmedel att söka hos stiftelser, EU-program, privata företag etc. Här redovisas ett urval.

Stiftelsen framtidens kultur ger bidrag till långsiktiga och nyskapande kulturprojekt. Stiftelsen prioriterar insatser av förebilds- eller modellkaraktär. Stiftelsen ger bidrag till utveckling och förnyelse inom kulturlivet, inte minst vad gäller förnyelse av kulturinstitutioner och kulturorganisationer. Ett annat angeläget område är att utveckla kontakten mellan kulturliv och skola. Bidrag från Framtidens kultur kan sökas av föreningar, organisationer, institu-

tioner, myndigheter och enskilda personer. Projekt som engagerar ungdomar och/eller invandrare och projekt som kan stimulera till nyskapande kulturverksamhet prioriteras särskilt. Vid det senaste bidragsfördelningen, i september 1998, beslutade stiftelsen att dela ut 67 miljoner kronor till 106 projekt som prövar nya former och vägar för kulturell verksamhet och konstnärligt skapande.

Stiftelsen för Kunskaps- och Kompetensutveckling (KK-stiftelsen) skall verka för att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt och förstärkt konkurrenskraft bl.a. genom att främja en bred användning av IT. Stiftelsen stödjer verksamhet som är nyskapande, förebildlig och långsiktig. Inom kulturområdet har KK-stiftelsen målsättningen att bidra till att det upprättas en informationsinfrastruktur som innebär att den del av kulturarvet som finns på bibliotek, museer och i arkiv blir tillgänglig och sökbar via Internet. Satsningen på kulturområdet hänger samman med stiftelsens skolsatsning, som bl.a. syftar till att stimulera produktion av nya IT-baserade läromedel. För att sprida erfarenheter och påverka utvecklingen fäster KK-stiftelsen stor vikt vid insatser som har högt informationsvärde och som kan bidra till en positiv attitydförändring. Stiftelsen strävar efter samarbete mellan de olika aktörerna inom kulturområdet.

Gränsöverskridande samarbetsprojekt inom området kultur och IT öppnar möjligheter för att ansöka om bidrag från olika EU-program. EU finansierar normalt projekt med upp till 50 procent av den totala projektkostnaden. Projekten bygger som regel på samarbete mellan flera organisationer från flera länder.

Inom *EU:s femte ramprogram för forskning och utveckling 1999-2002* öppnas, som tidigare nämnts, nya möjligheter att söka medel till IT-relaterade kulturprojekt. Ett av de temaprogram som ramprogrammet omfattar kallas *IST-programmet* (Information Society Technologies). Det syftar bl.a. till att skapa bättre tillgång till bibliotekens, museernas och arkivens informationstjänster genom utveckling av ny teknik. Målet är att gynna framväxten av ett attraktivt multimedialt innehåll genom att sammanföra teknikutvecklare och innehållsskapare. Programmets fokus ligger på innehållsutveckling, användarmedverkan, interaktiv publicering och

infrastruktur. Mot bakgrund av de nordiska ländernas pionjärinsatser och erfarenheter av att bygga upp kulturnätverk torde projekt mellan nordiska samarbetspartners, exempelvis kring utvecklandet av ett Kulturnät Europa, ha goda förutsättningar att erhålla ekonomiskt stöd genom IST-programmet.

I maj 1998 presenterade EU-kommissionen ett förslag till nytt *Kulturrampprogram* för perioden 2000-2004 som totalt är tänkt att omfatta cirka 1,5 miljarder kronor. Det definitiva beslutet om ramprogrammet tas av ministerrådet och parlamentet. Syftet med programmet är att främja samarbete mellan konstnärer, övriga verkamma på kulturområdet och kulturinstitutionerna i medlemsstaterna. Programmet skall stå öppet för ansökningar från olika kulturområden och för tvärkulturella projekt. Stöd föreslås bland annat fördelas till projekt som främjar skapandet av multimedieprodukter som gör den europeiska kulturen synligare och mer tillgänglig samt projekt som främjar spridningen över gränserna av kulturevenemang med hjälp av IT.

Dessutom anslås medel till kulturprojekt ur *EU:s strukturfonder*, som syftar till regional utveckling. Huvuddelen av detta kulturstöd går till att bevara det europeiska kulturarvet. Insatser görs också för att bygga upp en kulturell infrastruktur och till att stärka den regionala identiteten.

Näringslivets ökade intresse för *kultursponsring* kan vara en annan väg till finansiering av kulturprojekt i digital miljö.

5.1.6 Uppbyggnaden av ett nationellt kulturnätverk

Fullskaleförsöket med uppbyggnaden av Kulturnät Sverige har varit framgångsrikt. IVA har erbjudit projektgruppen en innovativ arbetsmiljö med hög teknisk kompetens. Redaktionen har på kort tid byggt upp en användarvänlig webbtjänst som fungerar som samlade portal till svenska kulturresurser på Internet. Det utspridda kulturinnehållet har letats upp, sorterats, länkats och gjorts sökbart. Allt fler kulturintresserade får, genom en konsekvent ge-

nomförd marknadsföring och pressbearbetning, kännedom om webbplatsens existens och besöksantalet ökar.

Redaktionen har genom sin kostnadsfria rådgivningsservice och sina utbildningsinsatser runt om i kultursverige ökat intresset för att använda sig av IT i kulturens tjänst. Kulturinnehållet på Internet ökar, vilket delvis skulle kunna hänföras till redaktionens kunskaps- och inspirationsspridning. Regionala och lokala kulturnätverk börjar ta form på allt flera platser i landet. Utvecklingen av en evenemangsdatabas som skall stå till det lokala och regionala kulturlivets förfogande kommer att få betydelse för att sprida kännedom om kulturutbudet.

Verksamheten har tjänat det primära syftet – att öka tillgängligheten till svensk kultur genom användningen av IT – och visat att ett nationellt kulturnätverk är en samhällsnyttighet som motiverar ett statligt åtagande.

Projektet Kulturnät Sverige inom IVA har lagt en god grund för en fortsatt permanent verksamhet. Utvärderarna ger i sin rapport stöd för denna uppfattning.

5.2 Förslagen

5.2.1 Sammanfattning

Sverige är en IT-nation där Internets betydelse som kommunikations- och informationsmedium snabbt ökar i betydelse. En gemensam ingångssida till svenska kulturresurser på Internet utgör en viktig bas för kulturinstitutionernas och de fria kulturutövarnas ansträngningar att nå ut med sin samlade kunskap och information.

Huvudsyftet med ett Kulturnät Sverige är att öka allmänhetens tillgång till kulturutbudet genom en webbplats som samlar, strukturerar och underlättar sökningen av kulturmaterial på Internet.

Kulturnät Sverige är en samhällstjänst och allmän nytta och föreslås därför – när fullskaleförsöket inom IVA löper ut i december 1999 – bli ett statligt åtagande.

Verksamheten föreslås permanentas inom Statens kulturråd som har ett sektorsövergripande samordningsvar för de statliga åtgärder-

na på kulturområdet. Ett av Kulturrådets verksamhetsmål är att ha överblick och sprida information om kulturlivets IT-användning. Genom förstärkning med en kulturnätsredaktion förbättras förutsättningarna att förverkliga målet. Samtidigt tillförs kulturnätsredaktionen värdefull information om utvecklingen inom kulturområdet genom placeringen inom Kulturrådet.

Redaktionen skall ansvara för fortsatt drift, underhåll och utveckling av den webbaserade tjänst som byggts upp inom kulturnätsprojektet vid IVA. Kulturrådet föreslås tillsätta en referensgrupp som bistår redaktionen med förslag och synpunkter på verksamhetens inriktning. Referensgruppens sammansättning bör säkerställa en bred sakkunskap inom kultur- och IT-området och bestå av företrädare för såväl kulturinstitutioner som fria kulturutövare.

Värdet av en samlande portal på Internet är i hög grad beroende av innehållets täckningsgrad inom det ämnesområde söktjänsten bevakar. De med gemensamma medel finansierade kulturinstitutionerna bör som en naturlig del av sin informations- och kunskapsspridning använda sig av Internet som medium att nå ut till allmänheten. Kulturinstitutioner med statlig stöd som etablerar sig på Internet föreslås, med hänvisning till att Kulturnät Sverige blir ett statligt åtagande, åläggas att länka sina hemsidor till den gemensamma ingångssidan till svensk kultur.

5.2.2 Kulturnät Sverige – ett statligt åtagande

Förslag: Driften av Kulturnät Sverige blir fr.o.m den 1 januari år 2000 ett statligt åtagande. Verksamheten finansieras inom ramen för kulturbudgeten. Det statliga åtagandet består i att finansiera Kulturnät Sveriges basverksamhet, dvs. den fortsatta driften, underhållet, utvecklingen och marknadsföringen av webbplatsen. Kulturproducenterna erbjuds en gemensam bas för fortsatt utveckling och breddning av den elektroniska publiceringen.

Den utvärdering av projektet som gjorts under hösten 1998 ger stöd för bedömningen att Kulturnät Sverige är en viktig samhällsresurs

som genom utnyttjandet av modern informationsteknik ökar tillgängligheten till kulturlivet.

Staten bör därför, när fullskaleförsöket löper ut vid årsskiftet 1999-2000, ta ett ekonomiskt ansvar för att garantera den fortsatta driften. En redaktion och en referensgrupp bör inrättas inom Statens kulturråd.

Den föreslagna modellen är enligt utvärderarnas rapport den internationellt dominerande när det gäller nationella kulturnätverk. I länder där det finns en motsvarighet till Kulturnät Sverige drivs verksamheten normalt på uppdrag av landets kulturministerium, med statliga medel och med en redaktion placerad vid en statlig kulturinstitution.

Ett nationellt internetbaserat kulturnätverk utgör ett viktigt instrument i arbetet för att uppnå de kulturpolitiska målen. Det mest direkta bidraget lämnar en verksamhet som Kulturnät Sveriges till förverkligandet av det s.k. jämlikhetsmålet. Genom utnyttjandet av den nya informationstekniken kan kulturen göras tillgänglig oberoende av avstånd i tid och rum.

En stor del av kulturutbudet skapas på icke kommersiell grund. Internet utgör i detta sammanhang ett medium som erbjuder unika möjligheter att med små resurser ge fler chansen att komma i kontakt med kulturen. Detta förutsätter att kulturnätet står öppet utan kostnad för alla som vill delta.

En kulturnätsredaktion inom Kulturrådet bildar en viktig kontaktyta i det mellanstatliga samarbetet på kultur- och IT-området inom bl.a. EU, Europarådet och Nordiska ministerrådet.

Kulturnät Sverige är en samlande portal till svensk kultur på Internet och därmed en gemensam angelägenhet för hela kulturlivet. Kulturproducenterna, såväl institutioner som fria kulturutövare, bör utnyttja Kulturnät Sveriges webbplats som en gemensam bas för samarbeten och utvecklingsprojekt som prövar den nya teknikens möjligheter inom kulturområdet.

En portal är inget självändamål. Användningen och intresset för Kulturnät Sverige är avhängigt av dess beståndsdelar – svenska kulturhemsidor på World Wide Web.

Målsättningen med ett statligt åtagande är att ställa en permanent portal av hög kvalitet till kulturlivets förfogande. Utifrån denna bas kan Kulturnätets innehållsförskjare, kulturproducenter inom institutioner och det fria kulturlivet, ta initiativ till mervärdeskapande utvecklingsprojekt för att erbjuda medborgarna ett rikt och intressant svenskt kulturutbud på Internet. Utrymme för sådana satsningar kan antingen sökas inom befintliga ekonomiska ramar eller genom att medel söks hos de myndigheter, stiftelser, EU-program, privata företag etc. som ger stöd till innovativa projekt inom IT- och kulturområdet.

5.2.3 Verksamhetens syfte och inriktning

Förslag: Syftet med det statliga åtagandet för Kulturnät Sverige är att garantera en samhällstjänst som ökar tillgängligheten till kulturlivet via Internet genom att samla och strukturera det svenska kulturutbudet på nätet och göra den sökbar från en gemensam webbplats. Målgruppen för denna portal till kulturen på Internet är primärt den svenska allmänheten.

Syftet med Kulturnät Sveriges webbplats är att öka tillgängligheten till och intresset för svensk kultur via Internet. Webbplatsen skall samla så mycket som möjligt av kulturutbudet, alltifrån de stora kulturinstitutionernas till de enskilda kulturutövarnas hemsidor. Kulturnät Sveriges webbplats skall fungera som en gemensam ingångssida till kulturlivet som samlar och strukturerar det svenska kulturutbudet på nätet för att underlätta för den enskilde att hitta det han eller hon söker.

Kulturnät Sverige kan också tjäna ett annat syfte. Genom att allt kulturinnehåll samlas på en och samma plats har användaren chansen att upptäcka andra saker av intresse än det som den inledningsvis gav sig ut för att söka. Kulturnätet kan dels fungera som en söktjänst som ökar träffsäkerheten, dels som plats som vidgar perspektiven och visar vägar till nya och oanade upplevelser och kunskaper.

Webbplatsen är en förmedlande länk till det stadigt ökande utbudet av kultur på nätet. Kulturnät Sverige bringar, likt andra söktjänster på Internet, ordning i den mängd av ostrukturerad information som är World Wide Webs kännemärke. Av detta har i lika stor utsträckning den kulturintresserade allmänheten som de kulturproducenter som vill hitta fram till sina mottagare användning.

Antalet besökare på Kulturnät Sveriges webbplats var i februari 1999 cirka 650 per dag. Besöksantalet har ökat långsamt men stadigt det senaste halvåret. Verksamheten måste bedrivas med målsättning att denna ökning håller i sig. För att Kulturnät Sverige skall vara den allmänna nyttighet som verksamheten syftar till behöver fler få kännedom om och intresse för att utnyttja webbplatsens tjänster.

Detta kan dels ske genom utveckling av själva hemsidan, dels genom olika typer av marknadsbearbetande åtgärder.

Den besöksstatistik som erbjuds genom datorprogramvara är ett alltför trubbigt verktyg för att bygga framtida inriktning, utformning och målgruppstänkande på. Siffrorna säger ingenting om vem besökaren är, hur den har hittat dit, hur den uppfattade sitt besök, om den är intresserad av att återvända, om den fann vad den sökte etc. Kompletterande kvalitativa användarundersökningar av Kulturnät Sverige bör därför göras med jämna mellanrum, förslagsvis minst en gång per år.

Parallellt med detta bör webbplatsen utnyttjas för interaktion med användarna om deras önskemål och synpunkter på Kulturnät Sverige. En sådan kommunikationspunkt – Tyck till om Kulturnätet – bör anvisas en väl synlig plats på hemsidan.

En del av förklaringen till den ännu begränsade användningen är att webbplatsen är ny och relativt okänd. En annan förklaring kan vara en viss otydlighet vad gäller webbplatsens syfte och primära målgrupp under uppbyggnadsskedet.

När verksamheten nu går in i en ny permanent organisatorisk form är det av stor betydelse att tydliggöra vilken som är den primära målgruppen, och vilket huvudsakligt syfte staten har med att gå in och finansiera verksamheten.

Redaktionen har under uppbyggnadskedet arbetat utifrån två olika syften och två olika målgrupper. Portalen skall dels locka en bred allmänhet till att uppsöka kulturlivet på nätet, dels fungera som mötesplats och rådgivningscentral för de professionella kulturproducenterna. Detta ställer helt skilda krav på innehåll och utformning.

Målgruppen för Kulturnät Sverige inom Kulturrådet skall primärt vara den svenska allmänheten. Därutöver kan kulturnätet också vara till nytta för dem som är verksamma inom kulturlivet, liksom den kan vara av intresse för personer i andra länder som söker information om svensk kultur. Detta får dock aldrig skymma sikten för att det huvudsakliga syftet är att öka allmänhetens möjligheter och intresse för att ta del av svensk kultur.

En särskild utmaning ligger i att nå ut till grupper som annars inte aktivt uppsöker kulturinstitutioner och övrigt kulturliv. Tjänsten bör därför eftersträva att utgå från ovana deltagares villkor. Webbplatsen bör utnyttja det nya mediets möjligheter att fånga ovana kulturkonsumenters intresse och stimulera dessa till att gå vidare och undersöka den stora mängden av kulturlänkar. Kulturnätet kan verka för alla människors möjlighet och lust att vara en del av kulturlivet, att uppleva kultur och ägna sig åt eget skapande och bidra till att bryta ned de hinder som gör att många fortfarande står främmande för kulturlivet.

Kulturnätet skall sträva efter att skapa en webbplats som har hög användbarhet för personer med funktionshinder. De som har länkar upplagda från Kulturnät Sverige bör uppmuntas att göra detsamma. Rekommendationer och tips om t.ex. val av text och grafik har utarbetas av Hjälpmedelsinstitutet.

Barn och ungdomar bör ägnas särskild uppmärksamhet. Ett genomgående tema i propositionen *Kulturpolitik (prop. 1996/97:3)* är barns och ungas rätt till både eget skapande och deltagande i kulturlivet. Kulturnät Sverige fyller gentemot denna grupp en särskilt viktig funktion. Internetanvändningen bland den studerande delen av befolkningen är redan hög och fortsätter öka i takt med de riktade statliga IT-satsningarna mot skolan.

I ljuset av den snabba utvecklingen på IT-området är en kontinuerlig utvärdering av verksamheten av största vikt.

5.2.4 Verksamheten permanentas inom Statens kulturråd

Förslag: Statens kulturråd får ansvaret för driften av Kulturnät Sverige.

Ansvar för en verksamhet som staten vill börja bedriva och även finansiera på egen hand bör i första hand läggas på en befintlig myndighet.

Det naturliga valet är i Kulturnät Sveriges fall Statens kulturråd som har ett sektorsövergripande ansvar för kulturområdet vilket bl.a. består i att verka för samordning av och effektivitet i de statliga åtgärderna på kulturområdet.

I myndighetens instruktion (SFS 1988:676) anges att ”Statens kulturråd är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Rådet skall följa utvecklingen inom området och ge ett samlat underlag för den statliga kulturpolitiken samt bistå regeringen vid genomförandet av denna”.

Beträffande myndighetens övergripande mål anges i regeringsbrevet bl.a. att Kulturrådet genom information skall vidga delaktigheten i kulturlivet samt öka och sprida den samlade kunskapen inom kulturområdet. Ett av verksamhetsmålen är att ha en god överblick över informationsteknikens användning inom kulturområdet samt samla och sprida information om informationsteknikens användning inom kulturområdet.

Inom Kulturrådet finns sedan ett år ett särskilt IT-utskott som arbetar med strategiska frågor rörande kulturlivets IT-användning. En av de grundläggande målsättningarna för utskottets arbete är att Kulturrådet genom kunskapsförmedling och bidragsgivning skall stödja det svenska kulturlivets IT-användning, och att IT skall ses som ett redskap för att utveckla de kulturpolitiska målen.

Genom att inrätta Kulturnät Sverige som en enhet inom Kulturrådet ges redaktionen goda förutsättningar att hålla sig underrättad om utvecklingen inom kulturområdet. För Kulturrådet kommer den kunskap och överblick vad gäller kulturlivets IT-användning som byggts upp inom kulturnätprojektet att vara till ovärderlig hjälp i arbetet med att bredda och utveckla kulturlivets IT-användning.

Projektet inom IVA har, tack vare generösa anslag från finansierarna, lyckats utnyttja uppbyggnadsperioden till att lägga en god grund för en fortsatt drift i statlig regi. De stora investeringarna i teknikutveckling och det omfattande och personalkrävande arbetet med att lägga upp, sortera och göra drygt 2 500 kulturlänkar på Internet sökbara ligger bakom oss. När verksamheten nu lämnar det kostsamma uppbyggnadsskedet och går över i den fortsatta driften kan organisationen anpassas efter de minskade resursbehoven.

Inom Statens kulturråd inrättas en permanent kulturnätsredaktion med ansvar för driften av webbplatsen, vilket bl.a. omfattar produktion av eget redaktionellt material, länkningsarbete, utveckling av sidans användarvänlighet, fortsatt arbete med att utveckla sökverktygets träffsäkerhet, kontakter med kulturnätets deltagare samt marknadsföring och pressbearbetande insatser. Verksamheten bedöms ha behov av två redaktörer samt en tekniker på hel- eller deltid. Teknikerns uppgift blir att underhålla och utveckla webbplatsens tekniska uppbyggnad och de olika tjänster som erbjuds, samt att ansvara för driften av kulturnätets server. Redaktionens budget bör rymma medel för marknadsföring samt inköp av konsulttjänster, t.ex. för användarundersökningar och vid behov juridisk sakkunskap för uppdatering av webbplatsens juridiska information.

Den nya redaktionen tar vid där projektgruppen inom IVA slutar. Det är av största betydelse att överlämningen mellan de två organisationerna hanteras så att den kunskap och erfarenhet som byggts upp inom projektet inte går förlorad. De två organisationerna förutsätts inleda samråd i dessa frågor i god tid före överlämnandet.

Utrymmet för reformer i statsbudgeten är under de närmaste åren begränsat. Nysatsningar behöver finansieras inom befintliga

ramar. För att en kulturnätsreform skall kunna förverkligas krävs därför att medel inom den befintliga kulturbudgeten omfördelas från annan verksamhet.

Utvärderarna föreslår i sin rapport att projektet inom IVA förlängs med ett år och att dagens finansiärer fortsatt bekostar verksamheten även under år 2000. Detta är emellertid inte möjligt. Finansiärerna har förklarat att de inte är beredda att avsätta ytterligare medel till den löpande driften. Stiftelserna har däremot uttalat intresse för att överväga medverkan i finansiering av avgränsade utvecklingsprojekt, seminarieverksamhet etc i anknytning till kulturnätets fortsatta verksamhet.

Utvärderarna rekommenderar att verksamheten permanentas och finansieras över den statliga kulturbudgeten från och med år 2001. De föreslår en årlig budget för verksamheten på 30 miljoner kronor.

Detta motsvarar i runda tal vad Kulturrådet har i årligt ramanslag och skulle innebära en ökning med drygt 500 procent av de årliga medel som står till projektets förfogande under uppbyggnadsskedet. Den statliga kulturbudgeten tillåter inte ett medeltillskott i den storleksordningen.

5.2.5 En referensgrupp tillsätts

Förslag: Inom Statens kulturråd tillsätts en referensgrupp som bistår redaktionen med förslag och synpunkter på verksamhetens inriktning. Referensgruppens sammansättning skall säkerställa en bred sakkunskap inom kultur- och IT-området och bör bestå av företrädare för såväl kulturinstitutioner inom olika sektorer som det fria kulturlivet.

En permanent referensgrupp bör tillsättas som bistår Kulturnät Sveriges redaktion med förslag och synpunkter på verksamhetens inriktning.

Kulturnät Sverige är hela kultursveriges gemensamma angelägenhet. För att garantera att kunskaper och idéer från kulturlivet i sin helhet kommer redaktionen till del bör en så bred representation

som möjligt eftersträvas i referensgruppen. Här bör finnas personer med IT-relaterad kompetens från såväl institutioner inom olika kultursektorer som fria kulturutövare inom olika konstarter.

Gruppen kan bidra med värdefulla råd och rekommendationer såväl i det löpande arbetet med hemsidans innehåll och utformning som vid mer principiella diskussioner i policyfrågor.

Referensgruppen utses av Statens kulturråd.

5.2.6 Framtagning av redaktionell policy

Förslag: Redaktionen skall tillsammans med referensgruppen utarbeta ett förslag till policy för kulturnätets innehåll.

Redaktionen skall tillsammans med referensgruppen snarast inleda arbetet med att formulera en redaktionell policy för Kulturnät Sverige. Utgångspunkter för denna bör vara en vid definition av kulturbegreppet, att kulturnätet skall stå öppet för såväl kulturinstitutioner som fria kulturutövare och att medverka i kulturnätet skall vara kostnadsfri.

Därutöver finns andra viktiga frågor av policykaraktär för redaktion och referensgrupp att ta ställning till. En av dem är om Kulturnät Sverige skall kvalitetsbedöma länkarna och utifrån vilka kriterier detta i så fall skall ske. Grundläggande krav att ställa på de som vill medverka bör vara att hemsidan innehåller tydliga uppgifter om vem som ansvarar för innehållet och hur man kommer i kontakt med denna, att innehållet uppdateras kontinuerligt och att informationen inte strider mot svensk lag. Därutöver kan fler krav preciseras.

Kulturnät Sveriges webbplats bör vara fri från kommersiellt innehåll. Däremot finns det inget som hindrar att kulturnätet länkar till andra hemsidor med kommersiellt innehåll, såsom bokhandlare, skivaffärer, teatrar, biografier etc. En viktig policyfråga blir att ta ställning till hur länkar till hemsidor med kommersiellt innehåll skall hanteras. Principerna för detta måste vara tydliga.

Policyn beslutas av Statens kulturråd.

5.2.7 Obligatoriskt deltagande

Förslag: De statliga kulturinstitutioner som etablerar sig på Internet skall länka sina hemsidor till kulturnätet. Detta bör skrivas in i myndigheternas regleringsbrev för år 2000.

Täckningsgraden är avgörande för användningen av en söktjänst som Kulturnät Sverige. Att statliga kulturinstitutioner länkar sig till och från kulturnätet är naturligt när staten tar över finansieringen, eftersom syftet med reformen är att öka tillgängligheten till bland annat kulturinstitutionernas samlade kunskap och information.

Förutsatt att staten tar över driften av Kulturnät Sverige från och med år 2000 bör detta skrivas in i regleringsbreven för de statliga kulturinstitutionerna för år 2000.

Övriga institutioner och övrigt kulturliv uppmanas att göra det samma för att uppnå informationstjänstens syfte – en samlade portal till det svenska kulturutbudet på Internet.